

BIJLAGEN BIJ TOEKOMSTSCENARIO FORT DE GAGEL

Bijlage 1 Overzicht van huurders en hun activiteiten

Bijlage 2 Overzicht van gevoerde gesprekken

Bijlage 3 Literatuurlijst Fort de Gagel

Bijlage 4 Verslagen werkateliers 21-04-2009 en 27-05-2009

Bijlage 5 Subsidiemogelijkheden

Bijlage 6 Wetgeving

Bijlage 7 Organisatiestructuur Genneper parken

Bijlage 8 Ecologische Hoofdstructuur

Bijlage 9 Nieuwsbrieven Fort de Gagel

Bijlage 10 Persbericht "Vers voedsel moet dichtbij de stad worden geproduceerd"

Bijlage 11 Voorstel ontwikkeling stiltecentrum, Arthur de Crook, Mansur

BIJLAGE 1 Overzicht van huidige huurders

Huidige huurders op Fort de Gagel	Functie
Mansur	Organisatie- en adviesbureau
Geluidstudio Mailmen	Professionele geluidstudio
Dhr. S. Doves	Oefenruimte
Veron	Vereniging van Radio Zendamateurs
U.P.V. De Ooievaar	Postduivenvereniging
SWK Atelierbeheer (Mw. L. Hessels)	Atelierruimte
SWK Atelierbeheer (Dhr. L. Sont)	Atelierruimte
Dhr. H. Emo	Opslagruimte
Stichting Spoorloos	Opslagruimte

BIJLAGE 2 Overzicht van gevoerde gesprekken

Organisatie	Contactpersoon
Gemeente Utrecht, Stadswerken, afdeling Natuur- en Milieucommunicatie	Mw. C. Reijnhout Mw. M. Van der Plank
Gemeente Utrecht, Wijkbureau Overvecht	Dhr. W. Goedvolk
Recreatie Midden Nederland	Mw. M. Fleer
Kamer van Koophandel	Dhr. J. Dinnissen
Staatsbosbeheer	Dhr. J. de Vos
Coöperatie voor Permacultuur	Dhr. B. den Boer Dhr. R. Roell
Rijkswaterstaat	Mw. I. van Leijenhorst
Dienst Landelijk Gebied	Dhr. W. Schermerhorn
Gemeente Utrecht, Stadsontwikkeling, Projectmanagementbureau Kraag van Utrecht	Mw. M. Sluiter
Wellantcollege	Dhr. H. Velthuis
Nederlandse Kano Bond	Dhr. H. van Huis
Fort Vechten	Dhr. M. Vastenhout
Fort aan de Klop	Dhr. J. Batelaan
Gemeente Utrecht, Stadsontwikkeling, programmamanagement Overvecht	Mw. K. Diederer
Gemeente Utrecht, volkstuintenbeleid	Dhr. A. Van der Linden
Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie, Hoofdkwartier	Mw. A. van Londen
Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie	Dhr. R. Zakee
Wethouder gemeente Utrecht, oa portefeuille monumenten	Dhr. H. Janssen
Lekker Utrechts	Dhr. R. Pereboom Dhr. L. de Jel
Bewoners Overvecht	Dhr. E. Brom Mw. A. Yousfi
Huurders en omwonenden	Dhr. A. De Crook Dhr. M. Groeneveld Mw. L. Hessels Dhr. L. Sont Dhr. H. Emo Dhr. H. Laven Mw. J. Patist

BIJLAGE 3 Literatuurlijst

A Green New Deal; Joined-up policies to solve the triple crunch of the credit crisis, climate change and high oil prices, Green New Deal Group, 2007

Ambitieplan Ruigenhoek, Dienst Landelijk Gebied i.o.v. Landinrichtingscommissie

Atlas Overvecht; Kaarten. Gemeente Utrecht, Projectgroep Overvecht, mei 2008

Bomen: een verademing voor de stad, Plant Publicity Holland, februari 2008

Brochure Cultuurhistorie: de Nieuwe Hollandse Waterlinie, RACM, nummer 16 2009

C2C; Cradle to Cradle als inspiratiebron voor duurzame gebiedsontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied i.o.v. Gemeenschappelijk Ontwikkelingsbedrijf van het Rijk, Utrechts, januari 2009

Cittaslow Midden-Delfland, gemeente Midden-Delfland, 2008

De invloed van groen en water op de transactiepreizen van woningen, Bervaes, J.C.A.M. en J. Vreke, Alterra, Wageningen, 2004

De linie in werking, tussentijdse evaluatie nationaal project Nieuwe Hollandse Waterlinie, Lysias Consulting Group, juli 2007

De Utrechtse Opgave (DUO), programma herstructurering Utrechts woningbestand 2000-2015, Utrecht 2001

Economisch hergebruik van forten, provincie Noord-Holland, juni 2006

G27 Actieplan Wijkeconomie, werkgroep G27, Schiedam oktober 2007

Gebiedsplan Overvecht de Gagel Vernieuwt: sterke mensen, betere buurt, Uitwerking van Ruimtelijke visie Overvecht. Gemeente Utrecht, oktober 2007

Gebiedsplan Spoorzone: goed wonen, goed leven, Uitwerking van Ruimtelijke visie Overvecht. Gemeente Utrecht, september 2008

Genieten van Buiten, brief aan de Tweede Kamer, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag 29-06-2009

Herinrichting Noorderpark; Ontwerpplan; Ontwerp-landinrichtingsplan, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Landinrichting en Beheer Landbouwgronden, Dienst Landelijk Gebied, Utrecht, 1995. (vastgesteld door de Centrale Landinrichtingscommissie 1995)

Jaarlijn 2008 Nationaal Project Nieuwe Hollandse Waterlinie, Projectbureau NHW, 2008

Kadernota Bestemmingsplan Overvecht-Noordelijke Stadsrand, Dienst Stadsontwikkeling gemeente Utrecht, mei 2009

Landschap verdient beter! Advies van de Task Force Financiering Landschap Nederland, Onder begeleiding van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag, november 2008

Langs de Linie; Ontdek natuur, cultuur & landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. ANWB, Den Haag, 2008.

Leidraad Plankwaliteit Nieuwe Hollandse Waterlinie. Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie, Utrecht, 2007

Lekker Groen, bijlage bij Trouw, zaterdag 30 mei 2009

Lissabon-strategie; Richtsnoer nr. 11 van het Nationaal

Hervormingsprogramma Nederland 2008 – 2010, Ministerie van Economische Zaken

Meetproef Groen: Flora-vegetatie voor een betere luchtkwaliteit?, De eerste resultaten, Eureka, Stadsregio Arnhem Nijmegen, 2009

Monumentenbeschrijving Fort de Gagel (concept), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2009.

Natuursprong; spelen tot je groen ziet, Staatsbosbeheer, voorjaar 2009

Ondersteboven van de Waterlinie, onderzoek naar gebruik door vleermuizen, knelpunten en mogelijkheden tot duurzame ontwikkeling in de Nieuwe Hollandse Waterlinie, Zoogdiervereniging VZZ in opdracht van het Ministerie van LNV, juni 2007

Pact van Rijnauwen. Stuurgroep Project Nieuwe Hollandse Waterlinie, Utrecht, 2008

Panorama Krayenhoff; Linieperspectief. Stuurgroep Nationaal Project Nieuwe Hollandse Waterlinie, Utrecht, maart 2004

Planwijziging herinrichting Noorderpark, Dienst Landelijk Gebied, vastgesteld door de Landinrichtingscommissie 2005 en Gedeputeerde Staten Provincie Utrecht 2006

Potenties van groen! De invloed van groen in en om de stad op overgewicht van kinderen en op het binden van huishoudens met midden- en hoge inkomens aan de stad, Salverda, I.E. en J. Vreke (red), Alterra, Wageningen, 2006

Recreatievoorzieningen langs de Nieuwe Hollandse Waterlinie, inventarisatie van basisinformatie, Stichting Recreatie, november 2006

Richtlijnen MER 1^e fase Ring Utrecht, Ministerie van VWS, mei 2009

Ruigenhoek Plusplan, Stadsontwikkeling, Gemeente Utrecht, mei 2008

Ruimtelijke Visie Overvecht 2004-2020, Stadsontwikkeling, Stedenbouw en Monumenten, Gemeente Utrecht, april 2005

Spelregels EHS, Spelregels voor ruimtelijke ontwikkelingen in de EHS, tweede versie, Ministerie van LNV en Ministerie van VROM, 2009

Startnotitie Ring Utrecht, Onderdeel van het samenwerkingsprogramma VERDER. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Ministerie van VROM, Provincie Utrecht en Gemeente Utrecht, december 2008

Startnotitie onderzoek toekomstige bestemming en herontwikkeling Fort de Gagel, Stadswerken gemeente Utrecht, juli 2008

Structuurvisie Utrecht 2015 – 2030, Gemeente Utrecht, Dienst Stadsontwikkeling, door de Raad vastgesteld op 1 juli 2004

Toekomst stedelijk economisch beleid; Bidbook G4 en G27. BMC advies en management, i.o.v. G4 en G27, maart 2009

Utrecht voor elkaar, collegeprogramma 2006-2010, Collegevormende partijen, Gemeente Utrecht, 2006

Van geheim naar publiek domein; Beleidsnotitie over de Utrechtse forten, Gemeente Utrecht, Bureau Bijzonder Beheer, mei 1997

Overige documentatie

Bouwtekeningen en bestek Fort de Gagel, 1887, Ministerie van Oorlog (aangeleverd door Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie en dienst Stadsontwikkeling gemeente Utrecht)

BIJLAGE 4 Verslagen van werkateliers

Verslag werkatelier Toekomst Fort de Gagel

21 april 2009

Welkom

Dhr A. van Emst, adviseur forten van de gemeente Utrecht heet de aanwezigen welkom en geeft een korte toelichting op de ontwikkelingen rondom de forten in Utrecht, en specifiek die rond Fort de Gagel, gelegen aan de rand van de wijk Overvecht. In de werkateliers gaan de aanwezigen verder in op drie thema's:

- ontwikkelingen in de wijk Overvecht
- ontwikkelingen rondom de infrastructuur en in het bijzonder rond de Noordelijke Rondweg Utrecht (NRU)
- ontwikkelingen in het Noorderpark en het recreatiegebied Ruigenhoek

Mw. M. van Lier, senior-adviseur bij BMC en projectleider in dit traject licht het onderzoek van BMC toe. Er zijn verschillende fasen te onderscheiden:

- de documentatiefase
- de analysefase, waarin het werkatelier van vandaag verwerkt wordt
- het uitwerken van mogelijke varianten voor de bestemming van het fort
- keuze van een voorkeursvariant en verdere uitwerking daarvan

BMC levert het rapport eind juni 2009 op aan de gemeente. Naar verwachting zullen burgemeester en wethouders na de zomer een besluit nemen over de ontwikkelingsrichting voor het fort.

Werkateliers

De aanwezigen gaan uiteen in drie groepen en nemen allen deel aan de drie werkateliers. Per werkatelier wordt hier een beknopt verslag gegeven van de resultaten.

1. Wijk Overvecht

De wijk Overvecht is aangemerkt als krachtwijk onder minister Vogelaar. Voor het noordwestelijk deel van Overvecht met 10.000 inwoners is het gebiedsplan De Gagel ontwikkeld: een ambitieus programma van herstructurering dat de wijk gevarieerder maakt en aantrekkelijk voor meerdere doelgroepen.

In het gebiedsplan wordt voorzien in twee langzaam-vervoersverbindingen tussen de wijk en het gebied ten noorden van de Noordelijke Rondweg Utrecht: Fort de Gagel, het Noorderpark en recreatiegebied Ruigenhoek. Het buitengebied wordt door deze verbindingen veel beter voor de wijk ontsloten.

De deelnemers wijzen erop dat de relatie tussen de wijk en het fort op twee manieren kan worden bekeken; op macro- en op microniveau. Het fort kan worden ontwikkeld in het kader van de bredere fortenontwikkeling rondom Utrecht, waarbij positieve promotie zal afstralen op de wijk (macro). Andersom kan het fort ook heel direct voor de wijk worden ingezet, wat betekent dat de regionale reikwijdte beperkt zal zijn, maar het effect in Overvecht misschien groter. Hier zal een keuze in gemaakt moeten worden.

Fort de Gagel kan in ieder geval worden ingezet om de trots op de wijk te vergroten: Overvecht heeft een bijzondere ligging tussen drie forten en op een steenworp afstand van het buitengebied. Deze kwaliteiten worden echter nauwelijks benut in de wijkpromotie, mogelijk kan het fort hier een rol in spelen.

Bij een keuze voor een focus op de wijk, moet heel goed in beeld gebracht worden waar behoefte aan is vanuit de wijk. Iets verzinnen en dat loslaten op Overvecht is hoogstwaarschijnlijk weinig succesvol. Als blijkt dat mogelijke activiteiten goed zijn voor de ontwikkeling van het fort, maar niet direct aansluiting vinden bij de wijk, moet de scope van het fort verbreed worden. De deelnemers geven aan dat het lastig is om de behoefte in de wijk te peilen en dat ontwikkelaars zich daar bewust van moeten zijn. Ondernemers uit de wijk kunnen betrokken worden, mits er randvoorwaarden worden gesteld. Om dat te kunnen doen, moet de ontwikkelingsrichting voor het fort in kaart gebracht zijn.

Een 'groene' bestemming in de richting van natuur, recreatie, educatie vindt bij de deelnemers weerklank. De wijk Overvecht is de groenste wijk van Utrecht en er bevinden zich natuur- en schooltuinen, parken en een kinderboerderij. Aan de andere kant van het fort ligt een groot recreatiegebied met het Noorderpark en Ruigenhoek. Het fort kan een spilfunctie krijgen in het ontwikkelen van groene activiteiten en producten, bijvoorbeeld in combinatie met horeca en een educatiefunctie. Scholen en de gemeentelijke afdeling Natuur- en MilieuCommunicatie (Stadswerken) kunnen hier een rol in spelen, De Cooperatie Permacultuuristen (streeft voedselproductie na in nabijheid van bevolkingsconcentraties) zou een interessante optie kunnen bieden met een kenniscentrum en een wekelijkse productenmarkt op het fort en nutstuinen verspreid door de wijk Overvecht. Ook de gemeentelijke Dienst voor Maatschappelijke Ontwikkeling (volkstuinten, Ad van der Linden) zou hier bij betrokken kunnen worden.

2. Infrastructuur/Noordelijke Rondweg Utrecht (NRU)

Utrecht wordt ontsloten door autosnelwegen die een essentieel knooppunt vormen in de nationale infrastructuur. De A2 loopt aan de westzijde, de A12 aan de zuidzijde en de A27 aan de oostzijde van de stad. Het noordelijk deel rond Utrecht ontbreekt in deze ruit: de noordzijde wordt slechts ontsloten door een 70-km weg met gelijkvloerse kruisingen/rotondes. Er wordt een studie gedaan naar de mogelijkheden om de NRU op te waarderen naar een autosnelweg met een 80km-regime. Er komen langzaam-verkeersverbindingen tussen Overvecht en het buitengebied, om dit voor wandelaars en fietsers beter te ontsluiten. Tijdens dit werkatelier worden verschillende routemogelijkheden naar/langs Fort de Gagel onderzocht.

Er zijn verschillende varianten voor de aanpassing van de NRU. Vanuit het fort bekeken is het belangrijk dat de zichtbaarheid gehandhaafd blijft of verbeterd wordt. De daarop aansluitende vraag is hoe de toegankelijkheid van het fort vergroot kan worden.

De deelnemers concluderen dat de NRU een enorm project is, waarin Fort de Gagel een kleine schakel vormt. Het is wezenlijk het belang van het fort steeds weer op verschillende plekken onder de aandacht te brengen. De besluitvorming over de NRU heeft heel direct invloed op de ontsluitingsmogelijkheden voor het fort. De bestemming van het fort moet daar rekening mee houden.

Voor het verbeteren van de waterverbinding door het doortrekken van de Klopvaart voor kanoërs zou een aquaduct een goede oplossing betekenen, maar deze optie is wel duur. De NRU zou in een bak verdiept aangelegd kunnen worden, of als fly-over op peilers over de huidige rotonde heen geleid kunnen worden. Een afrit naar het fort is voor automobilisten interessant, terwijl langzaam verkeer onder de fly-over of over de bak zijn weg vindt.

Parkeerplek wordt door alle deelnemers aangewezen als aandachtspunt. Er is nu te weinig plaats voor auto's, maar er is wel een terrein vlakbij het fort dat zou kunnen worden gebruikt als parkeerterrein. Uitbreidingsmogelijkheden van dit terrein zijn aanwezig. Staatsbosbeheer is bereid mee te denken over deze ontwikkeling als dat de exploitatie van het fort ten goede komt. Een tweede optie voor het parkeerterrein ligt in de strook tussen de NRU en de Gageldijk: eventuele herlocatie van woonwagens.

3. Natuur en recreatie

In de noordelijke stadsrand van Utrecht bevinden zich vier forten: Fort aan de Klop, Fort de Gagel, Fort Ruigenhoek en Fort Blauwkapel. De forten zijn met elkaar verbonden via de ontwikkeling van het Noorderpark het recreatiegebied Ruigenhoek en groen en water rondom de stad. Er is sprake van grootschalige herontwikkeling door de gemeenten Utrecht en De Bilt met het Noorderpak voor extensieve recreatie en Ruigenhoek voor intensieve recreatie. De Gagelbossen zijn al opgeleverd. Dit voorjaar worden de eerste infrastructurele delen van het recreatiegebied Ruigenhoek opgeleverd zoals bijvoorbeeld de fiets- en wandelpaden.

De toegang tot het fort is op dit moment niet optimaal. Er zijn in het Noorderpark parkeerplaatsen gerealiseerd en er komt een fietsbrug tussen de wijk Overvecht en het park. De gemeente wil daarnaast graag een waterverbinding maken door de Klopvaart te verbinden met de fortgracht van De Gagel, maar deze wens stuit op infrastructurele problemen en kosten die daarmee gepaard gaan.

Wat belangrijk is, is dat het fort publiek toegankelijk moet worden. Momenteel zijn er private huurders/ondernemers gehuisvest in de gebouwen op het fort, wat de publieke toegankelijkheid niet ten goede komt. In de toekomst moet Fort de Gagel net als de andere forten openbaar toegankelijk zijn met functies die voor een breed publiek interessant zijn.

De deelnemers zien verschillende mogelijkheden rondom de ontwikkeling van natuurrecreatie op het fort. Waterrecreatie is een optie, hoewel het waterpeil op dit moment eigenlijk te laag is voor kanoërs; die kijken tegen de walkanten aan. Ook is er op dit moment nog geen goede doorgaande verbinding naar het achterland in het Noorderpark en richting de Maarsseveenseplassen. Contacten met de Kanobond en private ondernemers worden aanbevolen. Er valt te denken aan (commerciële) verhuur van kano's en fluisterboten: herstel vaarverbinding Vecht-Klopvaart-passage NRU-fortgracht De Gagel-Noorderpark-recreatiegebied Ruigenhoek.

Horeca kan het fort als pleisterplaats voor recreanten aantrekkelijk maken. Daarnaast moeten er verschillende activiteiten georganiseerd worden zodat het fort een vliegwielfunctie krijgt en aanloop genereert. Belangrijk is dat Fort de Gagel een andere bestemming krijgt dan de andere forten. Door onderscheid aan te brengen blijven de forten interessant voor recreanten. Wat dit betreft is afstemming met SBB v.w.b. de toekomstige functie van Fort Ruigenhoek van belang. Functioneren van het fort als bezoekerscentrum voor het Noorderpark is hierbij een interessante optie.

Groene ontwikkeling met een natuur-educatiecentrum en een uitvalsbasis voor permacultuur (duurzame productie van voedsel in nabijheid van bevolkingsconcentraties) biedt mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik van het fort onder het thema 'groen'. Te denken valt aan een kenniscentrum voor Permacultuur en een wekelijkse groenten- en fruitmarkt op het fort. De tuinen zelf zouden dan verspreid over de wijk Overvecht gelokaliseerd moeten worden. Aansluiting zoeken met organisaties van allochtonen ligt hierbij voor de hand. Commerciële natuurexpedities naar het achterland sluiten aan bij de ontwikkeling

van het groene fort. De manege die aan de noordkant van de NRU zit zou betrokken kunnen worden bij het ontwikkelen van natuurexpedities.

Zie ook eerder genoemde samenwerkingsmogelijkheden met NMC, DMO, SBB, Kanobond, allochtonen-organisaties, groen- en beheersgroepen Overvecht enz.

De deelnemers merken op dat de exploitatie en de opbrengsten voor de gemeente bepalend kunnen zijn bij de bestemming. De kosten-baten analyse, zowel financieel als maatschappelijk moet goed in beeld worden gebracht.

Verslag werkatelier Fort de Gagel

Datum: 27-05-2009

Tijd en locatie: 19.30-22.00 uur, Fort de Gagel, Utrecht

Deel I, vóór de pauze: inleiding en toelichting op onderzoek

Anton van Emst (projectmanager herontwikkeling Fort de Gagel, Team Bijzondere Objecten) heet namens de gemeente Utrecht de genodigden welkom en bedankt postduivenvereniging De Ooievaar voor hun gastvrijheid. Van Emst geeft toelichting op de opdracht die de gemeenteraad aan wethouder forten Harm Jansen heeft meegegeven: alle forten die de gemeente in bezit heeft worden gerestaureerd, krijgen een nieuwe, eigentijdse functie en worden zoveel mogelijk openbaar toegankelijk (zowel gebouwen als terrein). Cultuur- en natuurhistorische waarden spelen in de herontwikkeling een belangrijke rol.

Inmiddels zijn vier forten herontwikkeld, te weten:

- Fort Blauwkapel: wonen, werken en recreëren
- Fort De Bilt: Herinneringscentrum voor de Toekomst (St. Vredeseducatie)
- Fort aan de Klop: theehuis/restaurant, camping, vergaderen en overnachten
- Lunet I: Fort van de Democratie (Vredeseducatie) en Buitenschoolse Opvang (Ludens)

Voor de overige drie Lunetten en Fort de Gagel wordt momenteel nagedacht over herbestemming. Daarnaast liggen er nog twee forten in de nabijheid van Utrecht, die niet in eigendom zijn van de gemeente: Fort Ruigenhoek (Staatsbosbeheer) dat waarschijnlijk een bestemming krijgt als kunst- en cultuurfort, en het werk bij Maarsseveen, dat ontwikkeld wordt als theaterfort.

Vanavond zijn we bij elkaar om te praten over herbestemmingsmogelijkheden voor Fort de Gagel. De gemeente Utrecht heeft adviesbureau BMC gevraagd om het onderzoek naar de mogelijkheden uit te voeren. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Martine van Lier en Anne Visser.

Martine van Lier geeft een overzicht van nationale en lokale ontwikkelingen rondom het fort. Op nationaal niveau is er door het Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie een notitie opgesteld over de werken die onderdeel uitmaken van de Waterlinie: het Panorama Kraaijenhof. In dit panorama worden diverse doelen genoemd, van waaruit BMC de herontwikkeling van het fort benadert. Deze doelen zijn onder meer dat de forten publiek toegankelijk moeten zijn en dat de cultuur- en natuurhistorische waarden van de forten behouden moeten blijven.

Daarnaast zijn er drie grote lokale ontwikkelingen gaande rond Fort de Gagel, te weten:

- De ontwikkeling van recreatiegebieden Noorderpark (extensief) en Ruigenhoek (intensief)
- De ontwikkeling van de Noordelijke Rondweg Utrecht (NRU)
- De ontwikkeling van de wijk Overvecht die is aangemerkt als krachtwijk en waar brede sociale projecten worden uitgevoerd

Het fort heeft een strategische ligging ten opzichte van zowel het groene recreatiegebied als de wijk Overvecht. Tijdens de werkgroepen in het tweede deel van de avond zal een groep zich met de mogelijke groene ontwikkeling van het fort bezighouden en een groep met mogelijke sociaal-culturele ontwikkeling.

Voor we uiteen gaan in werkgroepen merkt Martine van Lier op dat het onderzoek van BMC het begin van de oriëntatiefase markeert. Op basis van het onderzoek dat eind juni wordt opgeleverd kan de gemeente(raad) een richting voor de herontwikkeling kiezen. Op basis van deze richting worden voorstellen vervolgens verder uitgewerkt.

Anton van Emst vult aan dat herbestemmingstrajecten van forten altijd meerjarenprojecten zijn, en dat naar verwachting de ontwikkelingen rondom Fort de Gagel nog enkele jaren in beslag zullen nemen alvorens het fort daadwerkelijk met een nieuwe functie geopend kan worden.

Vervolgens wordt met belangstellenden een kleine rondgang over het fort gemaakt aan de hand van de historie van het fort. Oorspronkelijk was er sprake van alleen een aarden verdedigingswerk. Pas halverwege de 19e eeuw zijn er gebouwen op het fort neergezet. Het vierkante wachthuis (1851) bestaat uit dikke bakstenen muren met een begane grond en een kelder en een plat dak met gronddekking. Dak en vloeren van het gebouw zijn recentelijk gerestaureerd. Het gehele gebouw is op dit moment in gebruik als geluidsstudio door Martijn Groeneveld.

De bomvrije kazerne (1874) bestaat uit twee lagen met aan de achterzijde een schuin talud dat door grond is gedekt. Het bakstenen gebouw kent een complexe structuur en indeling. De bovenverdieping is geheel in gebruik bij het organisatieadviesbureau Mansur van Arthur de Crook. Op de begane grond zijn ruimten onder andere in gebruik door Postduivenvereniging De Ooievaar, kunstenaars (verhuur via SWK), een kleine geluidsstudio en voor opslag. De remise aan de oostzijde van het fort is geheel in gebruik door de vereniging van radio-zendamateurs Veron.

Deel II, na de pauze: twee werkgroepen en centrale afsluiting

Wergroep sociaal

In deze werkgroep wordt nagedacht over mogelijke herbestemming van het fort met een sociaal-cultureel karakter. Het fort kan zowel worden ingezet als toegangspoort naar het recreatiegebied als naar de wijk Overvecht. Daarnaast kan het fort de functie krijgen van uitvalsbasis om het omliggende gebied te verkennen en informatie te vergaren (en een kop koffie) of een trekpleister worden omdat er op het fort van alles te beleven is. Een combinatie van informatie verstrekken en activiteiten ontwikkelingen is natuurlijk ook heel goed mogelijk.

Mensen die op dit moment actief zijn op het fort geven aan dat ze allen bereid zijn om activiteiten te ontwikkelen die voor doelgroepen in Overvecht geschikt zijn, bijvoorbeeld workshops voor kinderen door de Veron, culturele activiteiten door kunstenaars of muziekworkshops en plaatjes opnemen voor jongeren tussen de 12-18 jaar.

Vanuit de wijk wordt aangegeven dat de belangstelling van Overvechters kan worden gewekt door te kijken naar culinaire mogelijkheden: samen koken en eten, elkaar ontmoeten is voor veel mensen in Overvecht heel belangrijk. Het betrekken van de verschillende organisaties die op sociaal terrein werkzaam zijn in Overvecht is voor een dergelijke ontwikkeling noodzakelijk en moeten actief worden benaderd.

Het idee van een kinderfort, waar binnen en buiten voor kinderen van alles te beleven is, bijvoorbeeld een natuurlijk speelterrein op de wallen van het forteiland vinden de deelnemers een interessante optie. Opgemerkt wordt dat het fort wel een fort moet blijven, dat de krachten van het militair erfgoed en de historie moeten worden ingezet en niet afgezwakt.

Eenzijds moet de maatvoering van de activiteiten passen bij de locatie, wat betekent dat er voor massatoerisme geen plaats is. Anderzijds is er enige massa nodig om het fort succesvol te kunnen exploiteren. De balans hiertussen zal gezocht moeten worden in de praktijk.

Een gezamenlijke aanbeveling van de deelnemers is: houdt het fort autovrij! Er wordt aangegeven dat dit beslist de bedoeling is, en dat er in overleg met Staatsbosbeheer gekeken zal worden naar parkeermogelijkheden buiten het fort.

Enkele andere opmerkingen:

- Stel de functies en programmering zo samen dat er het hele jaar iets te doen is op het fort;
- Incidentele culturele voorstellingen (theater/film) kunnen in de zomermaanden heel goed op de wallen worden georganiseerd;
- Sluit de forten rond Utrecht aan op routes in de wijk Overvecht en het natuurgebied;
- Organiseer een culturele wandeling door Overvecht, waar verschillende culturen zich kunnen presenteren. Het fort is dan het startpunt;
- Onderzoek de mogelijkheid van een bezoekerscentrum over de forten en de Hollandse Waterlinie, misschien is Fort de Gagel daar geschikt voor.

Werkgroep Groen

In deze werkgroep wordt nagedacht over mogelijke herbestemming van het fort met een groen karakter. Het fort kan ingericht worden als bezoekerscentrum voor de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en als informatie-, tentoonstellings- en educatiecentrum over natuur in en om de stad, recreatie in het groene Noorderpark, ecologie, eetbare tuinen en het zelf kweken van groenten, fruit en kruiden. De natuurwaarden van het Noorderpark worden tot op het fort voortgezet.

Het fort ligt op een strategische plaats om op allerlei gebieden verbindingen te leggen, tussen stad en buitengebied, wonen en recreëren, routes tussen de forten en in de natuur- en recreatiegebieden in en buiten de stad. Een belangrijke randvoorwaarde hiervoor is dat de Noordelijke Rondweg Utrecht zodanig wordt aangelegd dat de verbindingsmogelijkheden tussen Overvecht, het fort en Noorderpark/Ruigenhoek kunnen worden versterkt voor voetgangers, fietsers, waterrecreanten en als ecopassage. Ook de verbinding tussen de Klopdijk en de Gageldijk zou dan weer hersteld kunnen worden.

Het fort kan startpunt en informatiecentrum zijn voor recreatieve en educatieve routes in de natuur in en nabij de stad. Een combinatie met (gezonde!) horeca en verhuur van fietsen en kano's kan. Ook hier geldt: geen grootschalige recreatie. De nieuwe functie moet het kleinschalige en cultuurhistorische karakter van het fort versterken. Ook een parkeerterrein voor auto's moet niet op, maar buiten het fortterrein gerealiseerd worden.

Het fort kan ingericht worden als educatief centrum voor natuurwaarden, ecosystemen en het kweken van voedsel in eetbare tuinen dichtbij de consument en in de wijk Overvecht. Aan dit idee kunnen Natuur- en Milieucommunicatie van de gemeente Utrecht (beheert school- en wijktuinen, en Natuurtuin Klopvaart direct aan overzijde NRU) en de School voor Permacultuur (leerschool en voorbeeldtuin) bijdragen leveren. Het fort krijgt daarmee een functie die het leefklimaat in Overvecht helpt verbeteren en die de gezondheid van de bewoners van Utrecht helpt beschermen. Net als vroeger krijgt het fort dan weer een preventief defensieve functie ten behoeve van de veiligheid van de bevolking.

Diverse huidige gebruikers van het fort geven aan dat zij een bijdrage aan een 'groen fort' kunnen leveren:

- Het fort kan een punt van bezinning, rust en stilte zijn, waar mensen de balans kunnen vinden tussen de drukte van de stad en de rust van de natuur;
- Net als vroeger kunnen postduiven de berichtgeving verzorgen over activiteiten op het fort.
- Staatsbosbeheer (beheerder Gagelbossen in Noorderpark) heeft al aangegeven mogelijkheden van samenwerking in bezoekerscentrum voor het Noorderpark op Fort de Gagel positief te willen benaderen.

Afsluiting

Ter afsluiting geven Martine van Lier en Anne Visser de belangrijkste conclusies uit de werkgroepen weer. Anton van Emst bedankt de aanwezigen voor hun komst en inbreng.

De deelnemers ontvangen nog een email met een adres waar verdere ideeën naartoe kunnen worden gestuurd. Op korte termijn ontvangt iedereen het verslag van de avond en de deelnemerslijst. De presentatie van BMC wordt toegestuurd of via een hyperlink toegankelijk gemaakt.

Van Emst geeft aan dat begin juli een samenvatting van het rapport naar alle deelnemers wordt verzonden. Ook zal er regelmatig een nieuwsbrief over de ontwikkelingen op en rond het fort verschijnen. Iedereen die de presentielijst heeft getekend en daarop een e-mailadres heeft vermeld zal deze ontvangen.

Lijst van deelnemers

Mw. M. Peterse	NMO
Dhr. P. de Bruijn	NMO
Dhr. B. den Boer	Cooperatie voor Permacultuur
Mw. M. van der Plank	Natuur en Milieu Communicatie
Dhr. J. Voorman	U.P.V. De Ooievaar
Mw. A. van den Bosch	Bewonersplatform Overvecht
Dhr. T. Blom	School voor Permacultuur
Dhr. A. de Crook	Mansur
Dhr. L. Sont	Steenhouwer
Dhr. H. Laven	U.P.V. De Ooievaar
Dhr. J. Haug	Wijkraad Overvecht
Dhr. J. Stek	Wijkraad Overvecht
Dhr. S. Veld	Veron Utrecht
Mw. H. Lohman	VU
Dhr. J. van de Wel	Bewoner wijk Overvecht
Mw. W. Lenstra	Gagelsteede
Mw. J. van Malenstein	Beheergroep Park de Gagel
Dhr. R. Roell	Cooperatie voor Permacultuur
Mw. L. Hessel	Kunstenaar
Mw. J. Patist	Bewoner
Dhr. A. van Emst	Gemeente Utrecht
Dhr. W. Goedvolk	Gemeente Utrecht
Mw. M. Van Lier	BMC
Mw. A. Visser	BMC

BIJLAGE 5 Subsidiemogelijkheden

Voor de herbestemming van Fort de Gagel tot Fort van de Groene Toekomst kunnen diverse doelsubsidies worden aangevraagd, die beschikbaar zijn voor onder andere cultuurhistorie, gebieds- en stadsontwikkeling, wijkverbetering, duurzaamheid en gezondheidsbevordering. Er zijn Europese, rijks-, provinciale en gemeentelijke subsidies die van toepassing zijn op Fort de Gagel. Er bestaan projectsubsidies op het gebied van duurzame productontwikkeling, duurzame energie, leefbaarheid in wijken, natuur- en milieueducatie, gezondheidsbevordering, buitenactiviteiten voor 12 minners, enz. enz. Staatsbosbeheer kan een bijdrage leveren ten behoeve van de ontsluiting het Noorderpark en Ruigenhoek.

Europese subsidies die in aanmerking komen zijn in elk geval:

- Economische structuurfondsen, zoals Interreg IV-B voor internationale samenwerkingsprojecten op het gebied van samenwerking tussen ondernemers, nieuwe vormen van boeren, nieuwe natuur, gebiedsbranding en marketing van de streek
 - o Collabor8 is een Interreg-project, dat tot doel heeft om kleine ondernemers in het landelijk gebied beter met elkaar te laten samenwerken, bijvoorbeeld door het opzetten van ondernemersclusters. Hiermee is recent het project Hoofdkwartier Waterlinie opgezet, dat tot doel heeft om ondernemers in het gebied van de Waterlinie meer te laten samenwerken met de forten. Dit project sluit goed aan bij het betrekken van ondernemers bij Fort de Gagel.
- Plattelandsontwikkelingsfondsen, zoals POP (onder andere restauratie cultuurhistorie)
- Milieufondsen, zoals LIFE+ (onder andere natuuronderhoud en –educatie)

Rijkssubsidies die in aanmerking komen zijn onder andere:

- Regeling LNV-subsidies, beschikbaar voor projecten tot het behoud of de verbetering van de natuur en het landelijk en cultureel erfgoed, de ontwikkeling van landschapskwaliteit danwel bevordering van kennis en deskundigheid op het gebied van de recreatie.
- Ministerie van VROM: Subsidieregeling maatschappelijke organisaties en milieu 2008 (SMOM2008); doel is het ondersteunen van maatschappelijk initiatief dat bijdraagt aan (internationaal) milieubeleid of duurzame ontwikkeling.
- Ministerie van OCW en VROM: Subsidie voor herbestemming karakteristiek erfgoed in krachtwijken, 1e tranche September 2009, 2e tranche September 2010.
- Innovatieprogramma Mooi Nederland – verstrekt subsidie aan ondernemers, stichtingen en overheden voor innovatieve initiatieven.

Provinciale subsidies die in aanmerking komen zijn onder andere:

- ILG, het Investeringsbudget Landelijk Gebied, dat vrijkomt in de Agenda Vitaal Platteland, en dat subsidie verleent voor cultuurhistorie, landschap en natuur, onder andere in de Nationale Landschappen, zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie
- Stimuleringsregeling subsidies duurzaamheid, energie en klimaat provincie Utrecht (SSDEKU); doel is het stimuleren van projecten gericht op duurzaamheid, energie en klimaat.
- Regeling projecten op het grensvlak van landbouw en milieu (PLU); deze regeling stimuleert projecten op dat grensvlak.

Gemeentelijke subsidies die in aanmerking komen zijn onder andere:

- Operationeel Programma West-Nederland 2007-2013 'Kansen voor West' (OPWEST) heeft als doel West-Nederland (oftewel het Landsdeel West) weer terug te brengen in de top-5 van grootstedelijke Europese regio's; subsidies zijn beschikbaar voor onder andere monumentenzorg en milieu. Het programma Kansen voor West is in Utrecht een samenwerkingsprogramma van de provincie en de stad Utrecht.
- Ondernemerskrediet Utrecht: starterkrediet voor kleinschalige ondernemingen
- Utrecht Innovatie Partner (UIP): UIP biedt het MKB hulp bij de uitwerking van commercieel innovatieve ideeën. Het is een initiatief van de Taskforce Innovatie, ABN Amro, Fortis Bank, ING Bank en Rabobank. UIP screent de ideeën waarna de ondernemers de ideeën onder begeleiding uitwerken tot een operationeel businessplan. Dit businessplan wordt vervolgens door het Utrecht Innovatie Comité beoordeeld op de kracht van de innovatieve ondernemer, innovativiteit van het idee, commerciële waarde en financierbaarheid. Een positief oordeel van het comité vergroot niet alleen de kans op financiering, maar geeft ook toegang tot allerlei innovatienetwerken.

Fondsen

Er zijn veel fondsen die bijdragen verstrekken aan specifieke doelen op het gebied van natuur, landschap, cultuurhistorie en maatschappelijk verantwoord ondernemen, meestal op projectbasis, zelden op basis van reguliere exploitatie.

Fiscale middelen

De Natuurschoonwet biedt eigenaren, vruchtgebruikers of erfpachters van landgoederen diverse fiscale faciliteiten bij het openstellen van hun gebied. Nader onderzocht moet worden of de beschermde status van Fort de Gagel soortgelijke fiscale faciliteiten kan bieden.

Gebiedsfonds

Een extra mogelijkheid voor het financieren van de toekomstige functie van Fort de Gagel is het instellen van een 'Gebiedsfonds de Groene Toekomst', waarin private en publieke middelen worden gebundeld. Op deze manier betalen profijthebbers mee aan de investeringen voor de gewenste (stads-)landschapskwaliteit en worden bedrijven in de omgeving van het fort gestimuleerd bij te dragen aan onderhoud en verfraaiing van het landschap. Aan een Gebiedsfonds kan tevens een Groenfonds worden gekoppeld, waarin particulieren fiscaal aftrekbare giften kunnen storten. Tevens kan gedacht worden aan het betrekken van omwonenden bij de exploitatie van Fort de Gagel door het instellen van een 'landschapsveiling' of een 'Forttuinderij'. Bij een landschapsveiling worden agrariërs uitgenodigd hun deel van het cultuurlandschap te onderhouden en verfraaiën, doordat burgers en bedrijven als 'aandeelhouder' een financiële bijdrage leveren. Bij een 'Forttuinderij' nemen agrarische ondernemers samen de verantwoordelijkheid voor het beheer van het gebied behorende bij het Fort, en betalen burgers en organisaties als 'aandeelhouder' hieraan mee.

Sponsoring

In een volgend stadium kunnen private partijen en ondernemers worden betrokken, die uit maatschappelijke betrokkenheid of publiciteitsoverwegingen bereid zijn tot sponsoring,

Verevening en compensatie

Nader zou onderzocht kunnen worden of voor de herbestemming van Fort de Gagel financiële arrangementen kunnen worden overeengekomen op het gebied van bovenplanse verevening of CO2 compensatie. Bovenplanse verevening zou in beeld kunnen komen door financiële middelen voor wijkverbetering in Overvecht aan te wenden voor de ontwikkeling van Fort de Gagel tot Fort van de Groene Toekomst, indien van daaruit stadslandbouw wordt ontwikkeld in de collectieve groene ruimtes in de wijk Overvecht. CO2 compensatie zou in beeld kunnen komen, door de aanleg van de NRU aan te wenden om het fort financieel te compenseren voor het verlies aan landschapswaarden door de opschaling van de Rondweg, en voor de bijdrage die het Fort levert aan de verbetering van de luchtkwaliteit en het tegengaan van fijnstof.

BIJLAGE 6 Wetgeving

Monumentenwet (1988)

De Monumentenwet regelt de aanwijzing en bescherming van Rijksmonumenten. Het Fort de Gagel is aangewezen als Rijksmonument. De Monumentenwet geeft voorschriften met betrekking tot het wijzigen van monumenten. Voor verbouwingen en veel andere ingrepen is een monumentenvergunning nodig, die de gemeente, na overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, voorheen RACM), kan afgeven. Eigenaren van rijksmonumenten kunnen voor restauratie en onderhoud subsidie krijgen (BRIM) of aanspraak maken op andere financiële tegemoetkomingen, zoals leningen tegen gunstige voorwaarden.

Vogel- en Habitatrictlijn (1979 - 1992)

De Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn zijn richtlijnen van de Europese Unie waarin aangegeven wordt welke soorten en natuurgebieden (habitat) beschermd moeten worden door de lidstaten.

De Vogelrichtlijn van 1979 bevat een lijst van 187 zeldzame of bedreigde vogelsoorten. Voor deze vogelsoorten en voor belangrijke overwinteringgebieden van trekvogels moeten *Speciale BeschermingsZones* (Vogelrichtlijngebieden) worden aangewezen.

In de Habitatrictlijn van 1992 staat de bescherming van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats centraal. In de bijlagen van de Habitatrictlijn worden 500 plantensoorten, 200 diersoorten (geen vogels, omdat die al onder de vogelrichtlijn vallen) en 198 habitats genoemd. Ze worden bovendien verdeeld over verschillende biogeografische regio's en in prioritaire en niet prioritaire soorten. Ook voor de Habitatrictlijn moeten *Speciale beschermingszones* (Habitatrictlijngebieden) worden aangewezen.

De gebieden die vallen onder de beide richtlijnen moeten uitgroeien tot een Europees netwerk van natuurgebieden. Dit netwerk wordt *Natura 2000* genoemd. Het toont gelijkenis met de Nederlandse Ecologische Hoofd Structuur (EHS), maar het beschermingsregime is veel strenger.

De Vogel- en Habitatrictlijn worden in Nederland vertaald naar de Natuurbeschermingswet en Flora- en Faunawet. De Natuurbeschermingswet is bestemd voor gebiedsbescherming, terwijl de Flora- en Faunawet de soortbeschermingaspecten van de Nederlands natuur beschermt.

Natuurbeschermingswet (1998)

De Natuurbeschermingswet regelt de bescherming van natuurgebieden, Beschermden Natuurmonumenten en Natura 2000-gebieden. In deze gebieden geldt een vergunningplicht voor het uitvoeren van activiteiten of projecten.

Flora- en Faunawet

Deze wet regelt de bescherming van zeldzame soorten. Bij het uitvoeren van ruimtelijke ontwikkelingen moet onderzocht worden of er zeldzame flora en fauna in het gebied of gebouw aanwezig is, dat door de ontwikkeling bedreigd zou worden. In

een aantal forten komen vleermuizen voor en op sommige forterreinen is sprake van bijzondere plantengroei of bijzondere broedvogels.

BIJLAGE 7 Organisatiestructuur Genneper Parken

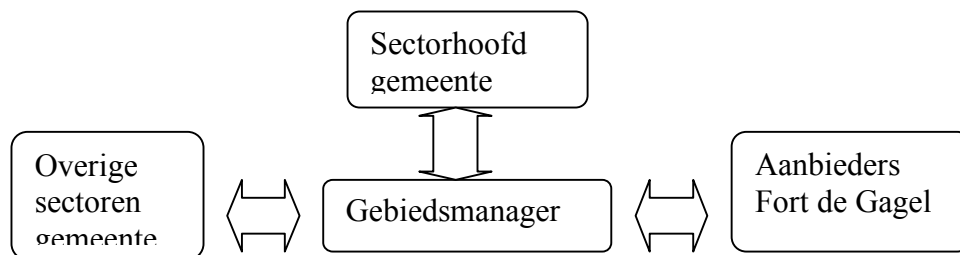
Succesfactoren

- Schaalgrootte
- Bestuurlijke ambities
- Managers met ambities

Ontwikkeling van managementvorm gedurende ontwikkelproces

- Functioneel management naar opstart
- Gebiedsmanagement tijdens opstart: professionalisering, schaalgrootte, marketing en communicatie
- Contractmanagement voor gebiedsmanager door samenwerkende partijen

Organisatiestructuur

Uitgangspunten

- Wensen van de gebruikers van het fort
- Totaalconcept met diverse aanbieders
- Doel: landschappelijk karakter behouden en versterken door gezamenlijke aanpak
- Samenwerking door natuurvrienden, liefhebbers van recreatie, buitensport en spel, koken en eten, ecologisch tuinieren, rust en bezinning

Samenwerking

- Afstemmingsoverleg met klankbordgroep
- Structuurvisie vertalen naar uitvoeringsprogramma
- Integrale planning en realisatie van programma's
- Verantwoordelijkheid van lokale overheid voor:
 - Bereikbaarheid
 - Toegankelijkheid
 - Veiligheid

Regie op

- Strategie en beleid
- Infrastructuur
- Activiteiten
- Personeel
- Marketing & communicatie
- Strategische partners
- !! samenhang en uitstraling

Contractmanagement: Sturing op

- Bezoekersaantallen
- Bezettingsgraden
- Beïnvloedbare kosten
- Opbrengsten

- Leidt tot contractresultaat en bij positief resultaat tot toename van Gebiedsfonds

Uitstraling

- Cultuurhistorie
- Natuurbehoudend, milieubewust, ecologisch, duurzaam
- Ontspannend, rustgevend
- Samen zijn en samenwerken
- Plezier en genieten
- Stimulerend en leerzaam
- Voor iedereen, verbindend en divers

BIJLAGE 8 Ecologische Hoofdstructuur¹

Introductie EHS

De term 'Ecologische Hoofd Structuur' (EHS) werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het ministerie van LNV. Aanleiding voor de aanleg van de EHS was de achteruitgang van het areaal aan natuur en van de biodiversiteit. Destijds was voorzien in "een samenhangend geheel van nationaal belang", met daarin 440.000 hectare bestaand natuurgebied, 200.000 hectare agrarisch gebied en 50.000 hectare natuurontwikkelingsgebied. In 1995 werden de doelsoorten en de natuurdoeltypen gedefinieerd, die pas in 2000 waren doorgevoerd in alle provinciale plannen. Er is toen besloten om een extra beleidsinspanning te leveren in de nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur. Het bijbehorende Meerjarenprogramma Ontsnippering is in 2005 door het parlement goedgekeurd.

De EHS betreft een netwerk van zowel grote als kleine gebieden in Nederland waar de natuur (flora en fauna) in feite voorrang heeft. De EHS is bedoeld om natuurgebieden te vergroten en met elkaar te verbinden. Door verbindingen tussen natuurgebieden te maken, kunnen planten en dieren zich makkelijker verspreiden over meergebieden. Hierdoor zijn deze gebieden beter bestand tegen negatieve milieu-invloeden. Grotere natuurgebieden zijn gevarieerder en er kunnen meer soorten planten en dieren leven.

Elk EHS-gebied heeft een zogenoemd natuurdoel. Een natuurdoel beschrijft een bepaalde natuurkwaliteit en wordt gebruikt als een toetsbare doelstelling voor een natuurgebied. De provincies wijzen de natuurdoelen aan. Als de natuurdoelen zijn gehaald en de natuurgebieden een samenhangend geheel vormen, zal de EHS klaar zijn. De EHS moet in 2018 gereed zijn en zal dan een totale oppervlakte van 728.500 hectare omvatten. Dat is gelijk aan ongeveer 17,5% van de totale oppervlakte van Nederland. Het streven is om in Nederland in 2020 meer dan 750.000 hectare aan EHS-gebieden te hebben. Het grootste deel daarvan zijn bestaande bossen en natuurgebieden. Daarbij komt nog ruim zes miljoen hectare natte natuur: meren, rivieren en de Nederlandse delen van de Noordzee en de Waddenzee. Om te voorkomen dat natuurgebieden geïsoleerd raken, zijn tussen deze gebieden verbindingen nodig. Deze zorgen ervoor dat soorten in een gebied kunnen terugkeren als ze dreigen te verdwijnen (bijvoorbeeld door ziekte). Verbindingen zijn ook gunstig voor de uitwisseling tussen verschillende groepen dieren en bevordert hun gezondheid. Vaak zijn zogenoemde faunapassages (bijvoorbeeld wildtunnels) nodig om natuurgebieden te verbinden. Via deze Robuuste verbindingzones wordt circa 27.000 hectare nieuwe natuur aan de EHS toegevoegd.

Daarnaast is het voor het goed kunnen functioneren van de EHS van belang dat barrières, zoals snelwegen en kanalen, worden overwonnen. Hiervoor heeft de overheid een plan gemaakt: het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO). In dit plan zijn de belangrijkste barrières en manieren om ze te overwinnen in kaart gebracht. In de periode tot 2018 moeten deze barrières die rijksinfrastructuur in de EHS veroorzaakt worden opgeruimd.

Opbouw EHS

De EHS bestaat uit:

* Bestaande natuurgebieden, reservaten en natuurontwikkelingsgebieden en robuuste verbindingen;

¹ Informatie is afkomstig van de websites van de ministeries van VROM en LNV en www.groeneruimte.nl.

* Landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheersgebieden);

* Grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

De EHS is feitelijk opgebouwd uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones.

* Kerngebieden zijn natuurterreinen, landgoederen, bossen, grote wateren en waardevolle agrarische cultuurlandschappen die minimaal 250 hectare groot zijn.

* Natuurontwikkelingsgebieden zijn gebieden met goede mogelijkheden voor het ontwikkelen van natuurwaarden, van nationale en/of internationale betekenis.

* Verbindingszones zijn gebieden die kern- en natuurontwikkelingsgebieden als het ware aan elkaar knopen.

Het doel is ook om deze structuur te laten aansluiten op ecologische verbindingszones in het buitenland.

Ontwikkelingen in de EHS

In de EHS worden planten en dieren in waardevolle natuurgebieden beschermd. Dat betekent niet dat ontwikkelingen zoals woningbouw en bedrijvigheid, verboden zijn. Onder bepaalde voorwaarden zijn er ontwikkelingen mogelijk. Het Rijk en de provincies hebben spelregels afgesproken over wat wel en niet kan. Ze hebben dit in overleg met gemeenten en maatschappelijke organisaties gedaan. De afspraken zijn de 'Spelregels EHS'.

Of een ingreep in een EHS-gebied mag plaatsvinden, hangt af van twee voorwaarden:

* de ingreep is 'van groot openbaar belang' en

* er zijn geen alternatieven mogelijk.

Alleen dan kan de ingreep doorgaan, maar niet zonder meer. De initiatiefnemer moet zorgen dat de nadelige effecten op de natuur worden verzacht (ook wel 'mitigatie' genoemd). Als mitigatie niet mogelijk of niet voldoende is, dan moet de initiatiefnemer gaan compenseren, dat wil zeggen de verloren gegane natuur op een andere plek vervangen door nieuwe natuur. Soms kunnen projecten en ontwikkelingen die schadelijk zijn voor de natuur in een gebied toch doorgaan. Bijvoorbeeld als ze onderdeel vormen van een groter plan dat mede tot doel heeft om de natuur in dat gebied te verbeteren.

Doelen Spelregels EHS

Het Rijk en de provincies hebben met de Spelregels EHS drie doelen voor ogen:

1. De spelregels moeten ervoor zorgen dat de EHS als netwerk van natuurgebieden goed beschermd blijft.
2. Bij betrokken partijen is duidelijkheid over de ruimte die er is voor ontwikkelingen in de EHS. Daarbij is veel mogelijk, maar niet alles en ook niet overal.
3. Het document biedt handvatten voor een goede uitvoering.

Ingrepen in de EHS die niet 'van groot openbaar belang' zijn, zijn nu onder voorwaarden toch mogelijk door toepassing van twee nieuwe spelregels: de 'EHS-saldobenadering' en 'herbegrenzen EHS'. Deze twee instrumenten moeten zorgen dat de EHS niet alleen even groot en even waardevol blijft, maar er zelfs beter op

wordt. De saldobenadering is daarbij gericht op een combinatie van meerdere projecten. Het herbegrenzen is bedoeld voor kleinere ingrepen.

Natura 2000

Samen met de Nationale Landschappen is de EHS onderdeel van de Ruimtelijke Hoofdstructuur. Het droge deel van de EHS is onderdeel van een Europees netwerk van natuurgebieden, Natura 2000. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. In Nederland maken de Habitatrichtlijn geheel en de Vogelrichtlijngebieden gedeeltelijk onderdeel uit van de EHS. Dit netwerk van droge en natte natuur vormt na realisatie een aaneengesloten netwerk, dat over de grenzen van ons land aansluit bij het Pan-Europees Ecologisch Netwerk (PEEN). Ongeveer 45% van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

BIJLAGE 9 Nieuwsbrieven Fort de Gagel

**Stavaza herbestemming Fort de Gagel
22 april 2009**

nr. 1

Onlangs is gestart met het onderzoek naar de toekomstige bestemming van Fort de Gagel.

Na soortgelijke trajecten op de forten De Bilt, Blauwkapel en Aan de Klop wordt nu voor Fort de Gagel bekeken welke functie(s) dit fort in de toekomst kan krijgen, met welke partners, hoe de weg hier naar toe zou moeten verlopen en hoe we dit gaan betalen.

Oprachtgever en leidinggevend bij dit project is het Team Bijzondere Objecten van Stadswerken. Projectleider is Anton van Emst. Hij werkt de komende maanden samen met Martine van Lier en Anne Visser van het Amersfoortse bureau BMC aan het onderzoek naar de toekomstige bestemming van Fort de Gagel. Eind juni moet er een rapport liggen met een voorkeursvariant en een eerste nadere uitwerking van deze variant. Vergezeld van een ambtelijk advies gaat dit rapport nog vóór de zomervakantie naar wethouder Harm Janssen.

Begeleidingscommissie

Op 8 april was de ambtelijke begeleidingscommissie van het onderzoek voor het eerst bijeen.

De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van Stedenbouw, Monumenten, Milieu, wijkbureau Overvecht en gebiedsmanagement Overvecht. Een vertegenwoordiger van Verkeer (problematiek Noordelijke Rondweg Utrecht!) wordt nog node gemist. Tijdens de bijeenkomst werden afspraken gemaakt over de functie van de commissie als informatieverstrekker, klankbordgroep en kritische beoordelaar van proces en resultaat.

Werkatelier Toekomst Fort de Gagel

Op dinsdag 21 april vond op Fort aan de Klop een werkatelier plaats waar aan de hand van de thema's natuur en recreatie, infrastructuur en de wijk Overvecht werd gebrainstormd over de mogelijke toekomstige functies van het fort. Ruim 20 vertegenwoordigers van gemeente, provincie, ondernemers, belangengroepen, Staatsbosbeheer, Dienst Landelijk gebied, RACM en buurgemeenten namen actief deel aan deze bijeenkomst. Het Nationaal Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie, de betrokken waterschappen en het Recreatieschap Midden Nederland konden om verschillende redenen niet aanwezig zijn. In de komende tijd worden ideeën en suggesties uit het werkatelier nader tegen het licht gehouden en besproken in bilaterale gesprekken met betrokkenen.

Werkatelier met huurders, omwonenden en overige betrokkenen

Op dit moment vinden individuele gesprekken plaats met de huidige huurders van Fort de Gagel.

Naar verwachting worden deze gesprekken half mei afgerond. *Tot die tijd willen we graag zelf de eerste zijn om onze huurders van het onderzoek op de hoogte te stellen.* Eind mei wordt op Fort de Gagel een tweede werkatelier georganiseerd waar de onderzoekers in gesprek gaan met de huidige huurders van het fort, de direct omwonenden, de (agrarische) ondernemers in de omgeving en de (vertegenwoordigers van de) bewoners van de wijk Overvecht. Dit atelier wordt voorbereid in overleg met het wijkbureau Overvecht.

Deelnemer REPAIR

Het Nationaal Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie heeft de gemeente Utrecht gevraagd het onderzoek naar de toekomst van Fort de Gagel als voorbeeld in te brengen in het Europees project REPAIR. Dit levert € 16.000,-- aan subsidie voor het onderzoek op.

Meer info? Meedoen?

Wil je meer weten over het onderzoek naar de Toekomst van Fort de Gagel?
Vind je dat jij of jouw afdeling mee aan tafel zou moeten zitten?
Neem dan contact op met:

Anton van Emst
Adviseur Forten
Team Bijzondere Objecten
Stadswerken
Tel. (030) 286 75 22
Mail: a.f.van.emst@utrecht.nl

Zoals bekend is de gemeente Utrecht in maart gestart met het onderzoek naar de toekomstige bestemming van Fort de Gagel. Voor Fort de Gagel wordt bekeken welke functie(s) dit fort in de toekomst kan krijgen, met welke partners, hoe de weg hier naar toe zou moeten verlopen en hoe we dit gaan betalen. Opdrachtgever en leidinggevend bij dit project is het Team Bijzondere Objecten van Stadswerken. Projectleider is Anton van Emst. Hij werkt deze maanden samen met Martine van Lier en Anne Visser van het Amersfoortse bureau BMC aan het onderzoek naar de toekomstige bestemming van Fort de Gagel. Eind juni/begin juli moet er een rapport liggen met een voorkeursvariant en een eerste nadere uitwerking van deze variant. Vergezeld van een ambtelijk advies gaat dit rapport nog vóór de zomervakantie naar wethouder Harm Janssen.

Begeleidingscommissie

De ambtelijke begeleidingscommissie voor het onderzoek is inmiddels twee keer bijeen geweest en is geïnformeerd over de gang van zaken en betrokken bij de keuzes voor het vervolgtraject.

De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van Stedenbouw, Monumenten, Milieu, wijkbureau Overvecht en gebiedsmanagement Overvecht. Een vertegenwoordiger van Verkeer (problematiek Noordelijke Rondweg Utrecht!) wordt nog node gemist.

Werkatelier op 27 mei met huurders, omwonenden en overige betrokkenen

Op dit moment hebben individuele gesprekken plaatsgevonden met (bijna) alle huidige huurders van Fort de Gagel. Zij zijn geïnformeerd over het onderzoek naar de toekomstige bestemming(en) van Fort de Gagel en de procedure in de komende maanden. Benadrukt is dat het onderzoekstraject na de eerste fase (die deze zomer afloopt) nog geruime tijd in beslag zal nemen. Ook de bestuurlijke besluitvorming over de toekomst van Fort de Gagel, de financiering van het herontwikkelingstraject en de ruimtelijke procedures zullen de nodige tijd vergen. Op dit moment valt er dan ook nog weinig te zeggen over wanneer de uitvoering van de (eventuele) herinrichting van gebouwen en terrein zal plaatsvinden. Laat staan wanneer het fort met een (eventueel) gewijzigde bestemming(en) voor het publiek geopend zou kunnen worden. Dit brengt voor de huidige huurders/gebruikers een periode van onzekerheid met zich mee die we proberen zo kort mogelijk te houden.

Op woensdagavond 27 mei vindt er speciaal voor hen een bijeenkomst op het fort plaats waar Martine van Lier en Anne Visser (BMC) uitgebreid in zullen gaan op het onderzoek en mogelijke bestemmingsvarianten. Ook (bewoners)organisaties uit Overvecht zijn voor deze bijeenkomst uitgenodigd omdat een uitgangspunt bij de herontwikkeling is dat we de relatie tussen wijk, fort en groen-/recreatiegebied willen versterken.

Deelnemer REPAIR

Tijdens de bijeenkomst van het Europese project REPAIR in Engeland (18 en 19 mei 2009) is door projectmanager Anton van Emst een uitgebreide toelichting gegeven op de stand van zaken van de herontwikkeling van de Utrechtse forten. Het herontwikkelingsonderzoek Fort de Gagel en de besluitvorming daarover wordt ingebracht als voorbeeld van een 'local action plan' namens Nederland. In september 2009 komen de deelnemers van het project op bezoek in Nederland. Zeker is dat dan ook een fietsexcursie langs de Utrechtse forten op het programma zal staan.

Vanuit het project REPAIR wordt meer dan de helft van de onderzoekskosten in de 1^e fase Toekomst Fort de Gagel betaald. REPAIR richt zich op de duurzame herontwikkeling van militair erfgoed in Europa o.a. Medway (UK), Karlskrona (Zw.), Rostock (D), Thessaloniki (Gr.), Charente Maritime (Fr.).

Meer info?

Wil je meer weten over het onderzoek naar de Toekomst van Fort de Gagel?

Heb je relevante informatie die je wil delen?

Neem dan contact op met:

Anton van Emst

Adviseur Forten

Team Bijzondere Objecten

Stadswerken

Tel. (030) 286 75 22

Mail: a.f.van.emst@utrecht.nl

Zoals bekend is de gemeente Utrecht in maart gestart met het onderzoek naar de toekomstige bestemming van Fort de Gagel. Voor Fort de Gagel wordt bekeken welke functie(s) dit fort in de toekomst kan krijgen, met welke partners, hoe de weg hier naar toe zou moeten verlopen en hoe we dit gaan betalen. Opdrachtgever is het Team Bijzondere Objecten van Stadswerken. Projectleider is Anton van Emst. Hij werkt samen met Martine van Lier en Anne Visser van het Amersfoortse bureau BMC aan het onderzoek naar de toekomstige bestemming van Fort de Gagel. Half juli is het BMC-rapport over de toekomst van Fort de Gagel gereed.

2^e Werkatelier

Op woensdag 27 mei vond er een druk bezocht werkatelier op Fort de Gagel plaats met de huidige huurders/gebruikers, de direct omwonenden en vertegenwoordigers van (bewoners)organisaties in Overvecht. Na een inleiding over het onderzoek door Martine van Lier en een rondleiding over het fort werd er in twee werkgroepen van gedachten gewisseld over de toekomst van het fort.

Breed draagvlak had een bestemming die zoveel mogelijk openbaar toegankelijk is en maatschappelijk relevant is. Aansluiten bij de ontwikkeling van Noorderpark en recreatiegebied Ruigenhoek werd veel genoemd. Een ontwikkeling waarbij er bijvoorbeeld dansfeesten op het fort kunnen plaatsvinden (dikke muren, weinig omwonenden) werd door velen niet gewenst geacht.

Eindrapport eerste fase

Na uitgebreide literatuurstudie, inventarisatie van bestaand en nog te ontwikkelen beleid, twee werkateliers, een groot aantal gesprekken met deskundigen en belanghebbenden, zoals de huidige gebruikers van het fort, de direct omwonenden, (bewoners)organisaties in Overvecht, overige belangengroepen en overheden is nu het moment aangebroken waarop dit alles wordt neergelegd in het eindrapport over de eerste fase Onderzoek Toekomst Fort de Gagel.

Begeleidingscommissie

De ambtelijke begeleidingscommissie voor het onderzoek is op 24 juni weer bijeen geweest en heeft naast een groot aantal opmerkingen en aanvullingen ingestemd met de hoofdlijnen van het concept-rapport. Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan redactie, bijlagen en vormgeving.

In de volgende nieuwsbrief wordt het rapport van BMC toegelicht.

Veerman voor 'metropolitan agriculture'

Voormalig landbouwminister Cees Veerman (CDA) heeft bij het World Forum van de International Food and Agribusiness Management Association er voor gepleit een grootschalige pilot 'metropolitan agriculture' te starten. Stadslandbouw is ook in beeld bij de herbestemming van Fort de Gagel.

De Permacultuurbeweging in Nederland zou graag vanaf Fort de Gagel een pilot stadslandbouw in de wijk Overvecht aansturen.

Recreatiegebied Ruigenhoek open

Sinds kort zijn de hekken weg. Het recreatiegebied Ruigenhoek, dat onderdeel uitmaakt van het Noorderpark, ten noorden van de Utrechtse wijk Overvecht, is voor het publiek opengesteld.

Het gebied tussen de forten De Gagel, Ruigenhoek en Blauwkapel is verdeeld in een zone voor extensieve recreatie (Gagelbossen e.o., direct ten noordoosten van Fort

de Gagel) waar gewandeld , gefietst en van de natuur kan worden genoten en een zone voor intensieve recreatie (Ruigenhoek, ten noordwesten van Tuincentrum Overvecht) waar o.a. een fietscrossbaan, een dagcamping, een forellenvisvijver en een golfbaan een plek zullen krijgen.

Nog geen besluit over NRU

Op maandag 6 juli heeft minister Eurlings van Verkeer en Waterstaat een pakket aan maatregelen voor verbetering van de bereikbaarheid van de regio Midden-Nederland gepresenteerd. Voor een zorgvuldige oplossing van de knelpunten rond de Ring Utrecht is echter meer tijd voor onderzoek nodig. Dat betekent dat ook over de aanpak van de Noordelijke Rondweg Utrecht (vlak langs Fort de Gagel) nog geen besluit genomen is.

Website

Op de website van de gemeente Utrecht www.utrecht.nl/forten is het onderzoek naar de toekomst van Fort de Gagel te volgen. Naast een korte toelichting op het onderzoek verschijnen hier de nieuwsbrieven en zal binnenkort ook de samenvatting van het eindrapport eerste fase te lezen zijn.

Alles is op de site te vinden onder: Utrechtse forten, Fort de Gagel, toekomstige bestemming.

Fortenmaand

Op zaterdag 12 september is Fort de Gagel, tijdens de nationale Fortenmaand van 12.00-17.00 uur voor het publiek geopend. Naast rondleidingen, een tentoonstelling en film over de Nieuwe Hollandse Waterlinie wordt er een toelichting gegeven op het onderzoeksrapport Toekomst Fort de Gagel.

Staatsbosbeheer geeft informatie over het Noorderpark, alle voorzieningen in het recreatiegebied Ruigenhoek worden toegelicht en de gemeentelijke afdeling Natuur- en Milieucommunicatie vertelt over haar werk (o.a. Natuurtuin Klopvaart).

Beeldhouwer Lout Sont houdt open atelier, de band Action Park treedt op bij de geluidsstudio op het fort, de zendamateurs van Veron zijn in actie en er is koffie, thee en limonade.

Europees project REPAIR op bezoek

De deelnemers aan het Europees project REPAIR (gericht op het duurzaam hergebruik van militair erfgoed in steden in Europa) komen op 24, 25 en 26 september in Utrecht op bezoek. Op de forten Ruigenhoek en De Gagel wordt de stand van zaken bij de verschillende lokale projecten doorgenomen. Bijzondere aandacht is er tijdens deze dagen voor duurzame wijzen van transport.

Op Fort de Gagel wordt het eerste rapport over de toekomstige functie(s) van het fort toegelicht.

De deelnemers uit o.a. Zweden, Malta, Frankrijk, Roemenië, Tsjechië, Engeland en Duitsland brengen op zaterdag 26 september een bezoek aan verschillende forten die open zijn in verband met de Fortenmaand.

Meer info?

Wil je meer weten over het onderzoek naar de Toekomst van Fort de Gagel? Heb je relevante informatie die je wil delen? Neem dan contact op met:

Anton van Emst

Adviseur Forten

Team Bijzondere Objecten

Stadswerken

Tel. (030) 286 75 22

Mail: a.f.van.emst@utrecht.nl

BIJLAGE 10 Persbericht "Vers voedsel moet dichtbij de stad worden geproduceerd"

Veerman pleit voor pilot Metropolitan Agriculture

Voormalig landbouwminister Cees Veerman daagt de internationale agribusiness uit een grootschalige pilot van 'Metropolitan Agriculture' te starten. Dat zei Veerman zondag 21 juni tijdens een video interview op het World Forum van de International Food and Agribusiness Management Association (IAMA) in Boedapest.

Veerman ziet in de exponentieel groeiende vraag naar voedsel een enorme urgentie om het voedselsysteem van grote steden radicaal aan te pakken. Vers voedsel moet volgens hem dichtbij de stad geproduceerd worden, terwijl door de snelle groei van steden de landbouw juist verdreven wordt uit de stedelijke omgeving. Tegelijkertijd constateert hij dat met kleinschalige initiatieven als stadslandbouw het onmogelijk zal zijn om aan de verdubbeling van de vraag naar voedsel te kunnen voldoen. De visie Metropolitan Agriculture laat zien dat nieuwe combinaties van agrarische productie blijvend kunnen voorzien in de producten en diensten waar de groeiende stedelijke bevolking om vraagt.

Deze in Nederland ontwikkelde visie nam afgelopen zondag een centrale plaats in tijdens de jaarlijkse IAMA conferentie. Metropolitan Agriculture richt zich op de uitdaging het voedselsysteem van grote metropolen in de wereld ingrijpend te verduurzamen. Volgens Veerman is het tijd om door te pakken en in de praktijk te laten zien welk duurzaamheidswinst op deze manier gerealiseerd kan worden. Veerman werd in zijn analyse bijgevalen door de secretaris-generaal van het Hongaarse Ministerie van Landbouw, Lázsló Vajda, die de wens uitsprak dat de visie Metropolitan Agriculture de komende jaren een steeds prominentere plek zou krijgen in zowel boardrooms als beleidsnota's in het streven naar verdere symbiose tussen landbouw en stad.

De visie Metropolitan Agriculture werd in Boedapest gepresenteerd via projecten van het Nederlandse innovatieprogramma TransForum en het Wageningse onderzoeksinstituut Alterra. De instellingen werken samen aan zowel het concept Metropolitan Agriculture als aan innovatieve projecten in Nederland, India en China waar de visie omgezet wordt in nieuwe businessproposities.

Bron: Transforum

Publicatiedatum: 25-6-2009

BIJLAGE 11, Plan voor stilte- en bezinningscentrum

Herbestemming Fort de Gagel

Werkatelier 27 mei 2009

Inbreng door Arthur de Crook

Fort de Gagel krijgt een unieke bestemming: **Terug naar de natuur, terug naar de stilte.**

In een drukke stad

Een plek waar je je terug kunt trekken

Waar je even los kunt komen van de dagelijkse drukte en dagelijkse beslommeringen

Waar je terug in contact kunt komen met jezelf en de natuur om je heen

Fort de Gagel

- Informatiecentrum
- Kenniscentrum
- Stiltecentrum

Informatiecentrum Fort de Gagel

Bevindt zich op de begane grond van gebouw B, het hoofdgebouw, de oude kazerne

Informatie over de natuur

- In het Noorderpark
- Langs de Nieuwe Hollandse Waterlinie
- Op Fort de Gagel zelf
- Bij de Maarsseveenseplassen
- Langs de Gageldijk
- In Overvecht
- In Westbroek, Molenpolder en Achttienhoven

Informatie over Fort de Gagel

- Als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, toen en nu
- Als natuur- en stiltefort
- Als natuur- en kennisfort

Voor natuurliefhebbers en "fortofielen"

Alle dagen van de week overdag geopend

Gratis kop thee en/of water

Mogelijkheid tot natuur- en fort donaties

Kleine verkoop van aan dit fort gerelateerde boeken

Thuishaven van stichting "Natuurvrienden van Fort de Gagel"

VVV-sfeer

Kenniscentrum Fort de Gagel

Bevindt zich in gebouw A, het oude bomvrije wachthuis, en gebouw C, de oude remise

Proefstation Permacultuur (buiten op Fortterrein + gebouw C)

Zaadbank (gebouw C)
Imkerij "Bijen van Utrecht" (gebouw A)
Vlinderinstituut "Tuinieren voor vlinders" (gebouw A)

Interactieve kennisdeling en -beleving:

- Rondleidingen
- Workshops
- Cursussen en opleidingen
- Stages
- Vrijwilligerswerk
- Meewerkdagen

Voor jong en oud
Alle dagen van de week overdag geopend

Gratis rondleidingen en meewerkdagen
Gesubsidieerde workshops, stages en vrijwilligerswerk
Commerciële cursussen en opleidingen

Willem Wever-sfeer

Stiltecentrum Fort de Gagel

Bevindt zich op de 1^e verdieping van gebouw B, het hoofdgebouw, de oude kazerne

Meditaties
Yoga, tai chi, shiatsu
Retraites, stiltedagen, stilteweken
Stiltewerkweken

Voor jongeren en volwassenen:

- Scholieren en studenten
- Ondernemers en zelfstandigen
- Werknemers en werkgevers
- Professionals en managers

Voor buurtgenoten en ommelanders:

- Wijkbewoners Overvecht
- Bewoners van Westbroek, Molenpolder en Achttienhoven
- Iedereen uit Utrecht
- Iedereen die in Nederland woont en/of werkt

Alle dagen van de week overdag en 's avonds open:

- Dagelijkse vrije inloop-meditaties, 's ochtends vroeg en 's avonds laat
- Wekelijkse yoga- en tai chi-trainingen, zowel overdag als 's avonds
- Shiatsu-massages op afspraak
- Eéndaagse stiltedagen van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat
- Meerdaagse retraites, stilteweken en stiltewerkweken met overnachting
- Overnachtingen:
 - o Enkel voor deelnemers van retraites, stilteweken en stiltewerkweken
 - o Sober: in slaapzak, op matjes; geen douche, wel water, zeep en washand
 - o Gratis: kosten zijn inbegrepen in de meerdaagse-prijs

Gratis vrije inloop-meditaties
Gesubsidieerde shiatsu-massages en yoga- en tai chi-trainingen

Commerciële stiltedagen, retraites, stilteweken en stiltewerkweken

Buddha's Lost Children-sfeer